

על שני פנים, א' שיאהב לחברו מפני שהוא אוהבו בעצם ובראשונה. ב' מפני שהוא אוהב אוהבו, וכן הוא בשנאה. והדבר מובן שיש הפרש בין שני מיני אהבה ושנאה האלה, כי כאשר הוא מצד האמצעי אינו בתכלית הקצה כל כך כמו האחר שהוא בלי אמצעי, והוא מה שאמר דוד הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט, וביאר שלא ישנאם שנאה אמצעית להיות שאינם משנאי עצמו אלא משנאי ה', אלא תכלית שנאה שנאתים ולאויבים היו לי, היינו שנחשבו לו כאויבי עצמו ולא כאויבי אוהבו, עכ"ל ודפח"ח. וזה שאמר מדרש הנ"ל ואהבת לרעך כמוך את הטפל לחברו, מפני שהיה קשה למדרש למה כתיב לרעך, יכתוב ואהבת רעך כמוך, אלא בא לרבות את הטפל לרעך ג"כ תאהב כמוך, שלא תאהבו אהבה אמצעית שאינו בתכלית, רק אהבה עצמיית כמוך שהוא בתכלית, יען כי אני ה' ובני אל אחד כולנו, והבן.

◇ ◇ ◇

ואהבת לרעך כמוך [יט, יח]

אמשול לך משל אחי! ואספר לך מעשה שאירע לי לעצמי, ובדידי הוי עובדא. בברחי ממדינה של גהינום להציל את נפשי הערומה, לא יכולתי ליקח עמי שום חבילה של חפצים, ולא הצלתי עמי שום דבר אלא רק תפילין של רש"י לחוד, ואפילו תפילין של ר"ת מוכרח הייתי להשאיר, כי כך היתה אופיה של ההברחה, שלא ליקח כלום. אבל תפילין של רש"י לא השארתי, כי לא היה באפשרותי להפרד מהם, כי המה שוים לי כרכוש היותר גדול שבעולם, כי אין לי תמורה להם. ועוד בילדותי, עוד קודם מלחמת העולם הראשונה, רכשתי אותם, והנחתים לכתיבה אצל הסופר המפורסם צדיק תמים ר' חיים סופר ממונקאטש ז"ל. בגלל כן, הם חשובים לי מאד, ואין אני זו בלעדיהם אף זיו כל שהוא. וכשבאתי לכאן עיר הבירה, היו חסרים לי

תעשו עול במשפט, בדבר שהוא משפט אם נעשה מאליו, אבל אתה אסור לעשות כן מעצמך משום שהוא עול ודו"ק.

◇ ◇ ◇

ואהבת לרעך כמוך [יט, יח]

שמעתי היום בשמא דרבינו רב שר שלום קדוש אלקי מבעלז פשט במדרש **ואהבת לרעך כמוך** [יט, יח] **אם הטפל לרעך**. ואמר רבינו דהנה שלמה המלך ע"ה אמר [משלי כז, יט] כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. ולכאורה קשה למה נקט דוקא מים הלא הי' יכול לומר כמראה הפנים לפנים, ואם תאמר דבימי שלמה עוד לא היה מראה הלא היו עוד בימי הנשיאים מראות הצובאות, רק מפני כשאדם עומד אצל מראה רואה רק כל מעלותיו ורואה עצמו לאדם המעלה, וזה יגרום לו שלא ישפיל ולא יכניע עצמו אצל חברו, וממילא באופן זה לא יכול להיות **אהבה אמיתית** בינו ובין חברו, אבל כשאדם רואה עצמו במים מוכרח להשפיל קומתו תחלה, נמצא דיראה עצמו מתוך ההשפלה והכנעה, ואז כשישפיל עצמו נגד חברו יראה חסרונות שלו ומעלותיו של חברו, ובאופן זה ישתלם האהבה בינו ובין חברו. וזש"ה כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, כמו אצל מים בא הראיה ע"י שפלות, כן מוכרח לבא האהבה וידידות ע"י שפלות שמשפיל עצמו לחברו, והנה אותיות שניות שלאחר תיבת רעך הן שי"ן פ"א למ"ד שהן שפל, וזש"ה "ואהבת לרעך כמוך" את הטפל לרעך, עכ"ד ודפח"ח.

ולוי נראה לפרש מדרש הנ"ל בהקדם דברי מהראנ"ח [בהנותן אמרי שפר בפ' דברים] בפסוק [תהלים קלט, כא] "הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי", דקשה על כפילת הלשון בפסוק. ואמר מפני שכל שנאה ואהבה שיאהב האדם לחברו ישנם

חפצי קודש הנ"ל בהטלית בייטל. ומאז היה לי נחת ועונג, שבכל עת שהלכתי להתפלל מצאתי הכל מוכן ומזומן, ולא היה חסר לי כלום מהם. והייתי עושר מילך [עשיר כמלך] ובלב מלא שמחה מהטלית בייטל הנ"ל, שעשה לי טובה גדולה הזאת לקבץ ולאחד לי את החפצים הנ"ל בכל עת שמצטרך לי, מבלי שאצטרך לילך ולחפש אחר כל אחד ואחד. והתבוננתי על גודל כוחה של הטלית בייטל הזאת, שיש לה כח הקיבוץ והחיבור, לחבר את הכל יחד, שלא יחסרו ולא יפרדו זה מזה בשום פעם. והטלית בייטל הזאת נותנת את השווי והערך לחפצים הנ"ל, שיוכלו למלאות תפקידם לעת הצורך. אבל, אחר התבוננות רבה בכחה של הטלית בייטל הנ"ל, ראיתי והכרתי, שעם גודל כח הקיבוץ שיש בה, אין בכחה להשפיע איזו השפעה של שינוי, למעליותא או לגריעותא, בכל החפצים שמונחים בתוכה. כי לעולם לא מצאתי ששום אחד מחפצי קודש הנ"ל, ירד מקדושתו או התחלף בעצם אחר. כי תמיד מצאתי את התפילין דרש"י כמו שהיו ולא נתחלפו זה בזה, כי מעולם לא נעשה מתפילין דרש"י תפילין דר"ת, או מר"ת רש"י. וגם לא נעשה מתפילין גארטעל או סידור או טלית וכן להיפך. וראיתי, כי אין להטלית-בייטל אלא כח קיבוץ גרידא, שמקבץ לי את החפצים הנ"ל שלא יתפזרו אנה ואנה, ולא יחסר לי שום אחד מהם בכל עת שנצרכים לי, אבל אינו משפיע שום השפעה עליהם כלל וכלל. עד כאן המעשה והלימוד שלמדתי מהטלית בייטל הנ"ל.

והמעשה של הטלית בייטל הנ"ל, הוא דמיון מתאים לישראל בגולה, שיש בינינו מדרגות ומדרגות שונות. ישנם שהם בקדושה גדולה כתפילין דרש"י, ויש שהם בקדושה דר"ת, ויש שהם במדרגת טלית, ויש שהם במדרגת הגארטעל, ויש שהן במדרגת הסידור'ל - והם פשוטי העם, שהם

תפילין דר"ת וטלית. והנני מכיר תודה לידידי, הרב הגאון צדיק תמים בנש"ק, מו"ה ישראל דוד מרגליות שלזינגר, רב בביהמ"ד "לינת צדק" דפה, שבהשתדלותו נתן לי בע"ב נכבד ויר"ש, מו"ה חיים מרדכי שטרן נ"י, תפילין דר"ת מאד נאים ומהודרים, ממש החיה את נפשי בזה, וכבר היו לי ב' זוגות תפילין הנ"ל, אבל היתה חסרה לי עוד טלית, ואזכיר את ידידי הגביר ר' וואלף רייכמאן נ"י מפה, לטובה, שהוא נתן לי טלית להתפלל בה. וכבר עזר הי"ת שיהיו לי ב' זוגות תפילין וגם טלית להתפלל בהם, אבל לא היה עוד הכל בשלימות, כי עוד היה חסר לי אבנט להתפלל בו. ועזר ה' אותי גם בזה, כי יש לי פה תלמיד ותיק אחד שלמד בישיבתינו, הוא נתן לי גארטעל להתפלל. אבל עוד לא היה הכל בשלימות, כי אחר שהיו לי כל חפצי קודש הנ"ל, עוד היה חסר לי סידור להתפלל בו.

ואזכיר תודה לידידי תלמידי, הרבני המופלג בתורה ויר"ש, כמו"ה זלמן ליב קלמן נ"י, אחד מנטורי חברת הש"ס דקה"י פה עיר הבירה, גם תלמיד מו"ח הגה"צ ז"ל, שהוא נתן לי סידור להתפלל. וב"ה שהזמין לי כל חפצי קודש הנ"ל, שצריכים לי בכל יום להתפלל בהם. אבל בכל זאת, בכל עת בבוקר כשרציתי להתפלל, היה לי יגון ואנחה בחפצי קודש הנ"ל, כי תמיד לא היו מזומנים לי כולם בבת אחת, שאוכל להתפלל בהם בלי מפריע, כי פעם היו חסרים לי תפילין דרש"י, ופעם תפילין דר"ת. וכשהיו שניהם מזומנים, היתה חסרה לי הטלית. ופעם חסר לי הגארטעל, ופעם הסידור. וכה היה לי מידי יום ביומו, עד שבקושי עלה בידי להכניס שיהיו כולם מזומנים בידי בפעם אחת. וכל זה נגרם לי, יען שלא היתה לי טלית בייטל [תיק לטלית], ליתן כל חפצי קודש בתוכה, כדי שיהיו כלולים יחד ולא יתפזרו לכאן ולכאן. עד שריחם עלי ידידי תלמידי, ר' זלמן ליב הנ"ל, ונתן לי גם טלית בייטל, והנחתי את

נתקן את הקלקול הישן הנ"ל בעזר הבורא, ונחדש בנו את האחדות להתאחד כל כלל ישראל בקיבוץ אחד לקיים מצות עשה דישוב הארץ, וענין זה יעשה אותנו כחבורה אחת, שרק מצוה זו בלבד מסוגלת לאחד את כל ישראל ולעשותם גוי אחד - אז תהיה חבורה הנ"ל רק הטלית-בייטל הגדולה של האומה הקדושה, שתקבץ בקיבוץ אחד את כל חלקי ישראל שבעולם. אבל, לא מוכרח שתשפיע על החלקים איזו השפעה להיזק, כי כל אחד ואחד יוכל לסדר ענינו כפי מה שהורגל מימיו. החסידים יעשו להם קלויז ללמוד ולהתפלל ולחנך בניהם כפי אות נפשם הטהורה, וכן הפרושים בקדושה וטהרה, וכן אינך. ורק בנוגע לבנין הארץ ולישובה יד אחת לכולנו, כאיש אחד ובלב אחד, וכל ישראל כחבורה אחת בפרט זה, וכמו שהיו בימי עזרא כאיש אחד, וכמו שהבאתי לעיל. ובזה ישולם חוב הנ"ל, ותתרומם קרן ישראל, וכל אחד יבוא בשלום על מקומו. ואדרבה, תתרבה הדעת, וכמו שהבאתי בשם רבנו מגור שליט"א [זצ"ל] [בספר אוסף מכתבים] ובשם הרמב"ן, שבריבוי יראי השם תתרבה הדעת ע"י ההשפעה שמשפיעים על סביבותם, אף בלי שום עשיה לזה. ויתקיימו דברי רבנו הרמב"ם שהבאתי כמה פעמים דאחר שיתקבצו רבים מישראל, יתן ה' בליבותם רוח טהרה, ויטו שכם אחד לעבדו בלבב שלם ולקיים מצותיו יתברך שמו, אכי"ר.

◇ ◇ ◇

ואהבת לרעך כמוך [יט, יח]

כבר הבאתי מבעל התניא ז"ל, שלמד מהמלחמה שהיתה בזמנו לענינים הנוגעים אלינו העם הישראלי, וגם הבאתי מהתנדב"א שיש ללמוד מהם דרך עבודה לנו. על כן, גם לנו ללמוד מהמלחמה דזמנינו, למה שנוגע לנו.

יהודים פשוטים כמו סידור'ל שהוא פשוט. ויש שהם פחותי ערך, אבל אעפ"כ הם יהודים. וכל אלו הכתות צריך שיהיו באגודה אחת ובקשר אחד, כדמוכת ממצות ד' מינים, כמבואר בפיוט לסוכות³ ובמדרש [פרשה ל]. וגם, כי צריכין אנו זה לזה, כאשר ביאר זאת היטב רבנו מצאנו בספרו "דברי חיים" על התורה [בהשמטות לפרשת "ראה"], בדמיון הגוף, שיש בגוף חלקים שונים שהנפש תלוייה בהם והם העיקר שבגוף, כמו הראש והלב. ויש חלקים שהם אינם עיקר בחיי האדם, כמו הידים והרגלים, דהא יכולים לחיות בלי ידים ובלי רגלים. אך, היכול הראש לומר לרגלים או לידים: איני רוצה להיות בקשר עמכם, מפני שאני יכול לחיות בזולתכם, וכדומה מן הטענות, יען שהם פחותים ממנו אינו רוצה שיהיו בשייכות עמו, - ודאי לא. כי אף שיכולים לחיות בלי ידים ובלי רגלים, אבל איזו חיות הוא בלי ידים ובלי רגלים, רחמנא ליצלן מחיות כזאת. אבל האמת היא, שיש לראש צורך ברגלים, דכל כח המשא הוא ברגלים, וכל כח הפעולה הוא בידים, והם משלימים את הקומה השלימה שבאדם, ואז הוא אדם השלם. וכמו כן הוא באומה, אף שיש אנשים רמי השגה וברעת שלימה, וישנם אנשים קטני הדעה ופחותי ערך, אבל כולם נצרכים לאומה, ומשלימים אלו את אלו וצריכים להיות באגודה אחת. ע"כ תורף דברי רבנו שם. [ועיין לעיל שהבאתי מהרמב"ם בהקדמה לזרעים, שעל כן הניח הקב"ה רשעים בארץ ישראל, כדי לעשות חברה לצדיקים להסיר השממה]. אבל מכח פזורינו בין הגוים, אי אפשר לקבץ אותנו בקיבוץ אחד, ותמיד יש בנו חיסור, וזו חולשתינו. ועל כן, יד הכל שולטת וממשמשת בנו, ואנו בין עצמינו קטועים וגדועים זה מזה, והכל בגלל שחסר לנו דבר שיקבץ אותנו בקיבוץ אחד, שלא יתפזרו החלקים שבנו. על כן, אם

3 יוצר לסוכות: "אקחה בראשו לראשו", מחזור רבה עמ' 135-132.

משנה שכיר <מהדורה חדשה> - על התורה / טייכטאל, יששכר שלמה בן יצחק {עמוד 344} {2892}